

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Янковий О.Г.
(підпис)
“ ” _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка та стратегія розвитку підприємства»
(назва магістерської програми)

на тему:
**«ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА
(НА ПРИКЛАДІ ДП «МТП «ЮЖНИЙ»»)**
(назва теми)

Виконавець:
студент _____ факультету
Трибусян Євгеній Олегович _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Літвінова Вікторія Олександрівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ.....	6
1.1 Економічна сутність та роль трудових ресурсів в діяльності підприємства.....	6
1.2 Аналіз ефективності використання трудових ресурсів підприємства.	14
1.3. Управління трудовими ресурсами з ціллю підвищення їх ефективності.....	30
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ.....	40
ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ДП «ЮЖНИЙ»	40
2.1. Аналіз діяльності морських портів України	40
2.2. Фінансово-економічна характеристика підприємства ДП МТП «Южний»	49
2.3. Оцінка ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві ДП МТП «Южний»	65
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	78
3.1. Підвищення ефективності використання трудових ресурсів за рахунок покращення трудової дисципліни.....	78
3.2. Підвищення ефективності використання трудових ресурсів за рахунок скорочення лікарняних відпусток	82
3.3. Підвищення якості відбору співробітників.....	86
ВИСНОВКИ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94

ВСТУП

В наш час, будь-яка діяльність визначається ефективністю, і майже завжди ефективність залежить від людського ресурсу, який бере участь в цій діяльності. У ХХІ ст. при стрімкому технологічному процесі обсяг інформації настільки виріс, що до використання трудових ресурсів пред'являють багато нових вимог.

Трудові ресурси - головна продуктивна сила суспільства, що складається з населення працездатного віку, яка завдяки своїм інтелектуальним і психофізіологічними якостями здатна брати участь у суспільно-корисній діяльності, виробляючи матеріальні та духовні блага і послуги.

Шляхи вдосконалення використання трудових ресурсів безпосередньо пов'язані з аналізом забезпеченості підприємства кадрами, використанням фонду робочого часу, аналізом продуктивності праці.

Вивчення проблем вдосконалення використання трудових ресурсів на підприємстві має важливе значення для його успішного функціонування, що і зумовило актуальність дослідження і вибір теми дипломної роботи.

Питаннями ефективності праці займався вчений А. К. Гаст. Проблемами організації праці та управління був П. М. Керженцев. При НДІ праці питаннями нормування управлінської праці займався Г. Е. Слезингер і ряд інших вчених і наукових співробітників, як Л. Н. Качалина, О. В. Козлова, Г. Х. Попова, Л. Н. Зудина. На практиці в організаціях з управління трудовими ресурсами широко застосовуються методи Д.Ульріха, Д. Філіпса. Теоріями мотивації праці займалися А. Мослоу, Д. Адамс. Вивчаючи праці даних вчених, психологів, можна відзначити, що велике місце в організації займають питання навчання, перепідготовки персоналу.

Мета дослідження. Метою дипломної роботи є розгляд наукових засад поняття «трудові ресурси», розгляд форм та методів визначення ефективності їх використання.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети були сформульовані та вирішені такі завдання:

- 1) дослідити сутність поняття «трудові ресурси», їх взаємозв'язок з персоналом та кадровим потенціалом підприємства.
- 2) проаналізувати сучасні підходи до визначення ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві, визначити їх переваги та недоліки;
- 3) проаналізувати специфічні риси діяльності портів в Україні;
- 4) проаналізувати основні фінансово-економічні показники діяльності ДП МТП «Южний»;
- 5) дослідити структуру фонду робочого часу на підприємстві;
- 6) провести оцінку використання робочого часу на ДП МТП «Южний»;
- 7) проаналізувати рух трудових ресурсів на підприємстві;
- 8) надати підприємству ДП МТП «Южний» рекомендації щодо підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Предмет дослідження – трудові ресурси підприємства.

Об'єктом дослідження є рівень ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві ДП МТП «Южний».

Наукова новизна дослідження: запропоновано трьохфакторна модель оцінки зміни фонду робочого часу на підприємстві.

Методологія дослідження. У процесі роботи використовувалися такі методи: спостереження, узагальнення, кількісно-якісний, системний і порівняльний аналіз, конкретизація, логічне узагальнення, статистичні методи вибірки й групування, а також індексний та факторний методи для дослідження ефективності оплати праці на підприємстві.

У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи пізнання: спостереження, порівняння, абстракції, індукції і дедукції, вимірювання взаємозв'язків, поєднання аналізу та синтезу, узагальнення, а також спеціальні методи – статистичних групувань, методи економічного аналізу, економіко-математичні методи – для дослідження тенденцій розвитку морських портів України.

Всі розрахунки в дипломній роботі здійснені за допомогою комп'ютерної програми Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. Теоретичною основою дослідження є матеріали навчальної й учбово-методичної літератури, праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з питань оцінки економічної безпеки підприємства, періодична преса, і навіть матеріали науково-практичних конференцій.

Інформаційно-статистичні джерела дослідження – матеріали Державного комітету статистики України, офіційна документація підприємства, дані бухгалтерського обліку і звітність ДП МТП «Южний», нормативні документи, аналітичні та статистичні матеріали.

Практичне значення результатів відображається в наданні рекомендацій підприємству ДП МТП «Южний» щодо підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства за рахунок скорочення втрат робочого часу та покращення кадрової політики підприємства.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи магістра становить 96 сторінки комп'ютерного тексту, містить 22 таблиця та 7 рисунків. Обсяг основної частини роботи 85 сторінок.

ВИСНОВКИ

Будь-яка організація або підприємство неможливо без кваліфікованих кадрів. Важливим фактором зростання продуктивності праці стає підвищення освітнього і кваліфікаційного рівня працівників. У сучасній економіці навчання - один з найважливіших стратегічних інструментів компанії. Розробляються різного роду системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників на підприємстві, які повинні швидко реагувати на зміни потреб виробництва в робочій силі, а також надати працівникам можливість для навчання відповідно до їх інтересами.

У всій сукупності ресурсів організації особливе місце займають трудові ресурси. На базі кожного підприємства існує своя кадрова політика, яка має в сукупності правила і норми, цілі і уявлення, які визначають напрямок і зміст роботи з персоналом. Від кадрової політики залежить багато чого, і в першу чергу, наскільки раціонально використовується робоча сила і ефективність роботи підприємства або компанії.

За результатами дослідження нами були зроблені наступні висновки:

1. Трудові ресурси - частина населення країни, яка з фізичного розвитку, придбаному освіти, професійно-кваліфікаційному рівню здатна займатися суспільно-корисною діяльністю. На рівні окремих підприємств і організацій замість терміна «трудові ресурси» найчастіше використовують термін «кадри» або «персонал».

2. Структура персоналу підприємства за освітою, досвідом та віком характеризують якісний склад трудових ресурсів підприємства

3. Ключовими показниками що характеризують рівень ефективності використання трудових ресурсів підприємства є коефіцієнт використання фонду робочого часу та продуктивність праці.

4. Управління трудовими ресурсами на підприємстві передбачає, як контролюючи, так і стимулюючи заходи..

5. Україна має благо приємні умови для розвитку морського транспорту, чим обумовлена велика кількість портів на території країни. Великі можливості має експорт морських транспортних послуг. У структурі вантажних морських перевезень значно переважають наймасовіші вантажі, які займають чільне місце і у структурі експортно-імпортних поставок України. Це руди чорних і кольорових металів, кам'яне вугілля, кокс, нафта і нафтопродукти, мінерально-будівельні матеріали та продукція сільського господарства.

6. За період з 2014 по 2017 роки чиста виручка від реалізації постійно зростає, за три роки відбулось збільшення доходу від реалізації продукції ДП «МТП «Южний» на 1074958 тис. грн., або, майже у 2 рази. Собівартість продукції зростає більшими темпами ніж чиста виручка від реалізації продукції, що є безумовно негативною тенденцією. Зміна обсягів доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції обумовила й зміну валового та чистого прибутків. Рентабельність продажу за досліджуваний період значно покращується. Якщо у 2014 році показник становив 15%, до 33,2% у 2017 році.

Зростання обсягу обігових коштів на підприємстві пов'язане зі зростанням обсягу незавершеного виробництва (порт веде капітальне будівництво), зростанням дебіторських заборгованостей та накопиченням грошової маси у касах та на рахунках підприємства.

Середньорічна чисельність працюючих на підприємстві поступово зменшується.. Відповідно до зміни чисельності працюючих змінюється й показник продуктивності праці. У 2017 відбувається скорочення показнику продуктивності праці у порівнянні з 2016 роком на 22,4%, але ж в цілому за період продуктивність праці зростає на 85,5% або на 302,8 тис. грн. на особу.

7. Дослідження структури фонду робочого часу показало достатньо високу ефективність використання робочої сили у часі, але також виявило занадто високий рівень втрат часу за рахунок лікарняних відпусток. Крім

того на підприємстві достатньо високий рівень плинності кадрів та загального руху персоналу.

8. Захід спрямований на покращення трудової дисципліни надасть підприємству можливість скоротити втрати робочого часу, а також скоротити фонд оплати праці за рахунок скорочення запізнювань та дострокових походів з робочого місця..

9. Захід, що спрямований на скорочення лікарняних відпусток надасть підприємству можливість скоротити чисельність працюючих, що призведе до скорочення фонду оплати праці та підвищенню продуктивності праці.

10. Захід, що спрямований на покращення кадрової політики дозволить скоротити плинність кадрів за рахунок більш якісного відбору персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс Законів про працю України. Затверджено Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375
2. Закон України “Про оплату праці“, затвердженим постановою Верховної Ради України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР зі змінами і доповненнями;
3. Закон України “Про відпустки“ від 15.11.96 р. № 504/96-ВР,
4. Інструкція зі статистики чисельності працівників, зайнятих у народному господарстві України, затвердженою наказом Мінстату №171 від 07.07.1995 р.;
5. Порядок обчислення середньої заробітної плати №1266,
6. Акулов М.Г. Економіка праці і соціально-трудові відносини : навч. посіб. / М.Г. Акулов, А.В. Драбаніч, Т.В. Євась. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.
7. Арзуманова Т.И., Экономика и планирование на предприятиях торговли и питания: Учебник / Арзуманова Т.И., Мачабели М.Ш. – М: Дашков и К, 2011 г. – 274 с.
8. Багров В. П. Економічний аналіз: Навчальний посібник/ В. П. Багров, І. В. Багрова; Дніпропетровська державна фінансова академія. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 156 с.
9. Баскакова О.В., Экономика предприятия (организации): Учебник / Баскакова О.В., Сейко Л.Ф. – М: Дашков и К, 2012 г. – 370 с.
10. Белашов Л.А., Экономика предприятия (организации): Учебное пособие / Белашов Л.А., Николаева Е.Ф. – М: Издательство МГОУ, 2009 г. – 145 с.
11. Бібліотека економіста [електронний ресурс] // Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. посібник для

самоств. вивч. дисц. / Парасій-Вергуненко І. М. – К.: КНЕУ, 2003. Режим доступу: <http://library.if.ua/book/59/4110.html>

12. Болюх М.А. Економічний аналіз : Навчальний посібник / М.А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток. – К. : КНЕУ, 2003. – 556 с.

13. Гетьман О.О. Економіка підприємства [Текст] : Навчальний посібник / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К. : Центр учбової літератури, 2006. – 488 с.

14. Горфинкель В. Я. Экономика предприятия: Учебник для вузов / Под ред. проф. В.Я. Горфинкеля, проф. В.А. Швандара. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 670 с.

15. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально - трудових відносин [Електронний ресурс] / О.А. Грішнова. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/19330306/ekonomika/trudovi_resursi_sotsialnoekonomichna_kategoriya#236.

16. Дарченко Н.Д. Економіка праці та соціально-трудоуих відносин. Збірник завдань і вправ [Текст] : Навчальний посібник / Н.Д. Дарченко, В.С. Рижиков, О.Л. Єськов, О.М. Мікрюков. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 252 с. www.zgia.zp.ua Економічна оцінка ефективності використання трудових ресурсів

17. Економіка підприємств : підручник / Ф.В. Горбонос, Г.В. Черевко, Н.Ф. Павленчик, А.О. Павленчик. – К. : Знання, 2010. – 463 с.

18. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навчальний посібник/ Т. Д. Костенко, Є. О. Підгора, В. С. Рижиков та ін.; М-во освіти і науки України, ДДМА. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 398 с.

19. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» [електронний ресурс] / Н. Л. Правдюк, В. В. Покинйчереда // Кількісний та якісний аналіз стану трудових ресурсів олійно-жирової галузі України. – 2013. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2136>

20. Електронний посібник [електронний ресурс] // Економіка та організація виробничої діяльності підприємства. -2010. Режим доступу: <http://posibnyky.vNTUU.edu.ua/ekonomika/72.htm>

21. Економічний аналіз [електронний ресурс]// Економічний аналіз (конспект лекцій УДПСУ). – 2010. Режим доступу: http://www.vuzlib.org/ea_1/5.htm

а. Завіновська Г. Т. Економіка праці: навч. посіб. / Г. Т. Завіновська. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.

22. Замчевська Н.В. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві / Н.В. Замчевська, А.П. Пушка, І.П. Паславський. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2012/Economics/10_97894.doc.htm.

23. Иванова Е.Н., Финансово-хозяйственная деятельность предприятия: Учебник / Иванова Е.Н. –М: Дашков и К, 2010 г. – 794 с

24. Иванова Е.Н., Финансово-хозяйственная деятельность предприятия: Учебник / Иванова Е.Н. –М: Дашков и К, 2010 г. – 397 с.

25. Казакова Н.А., Управленческий анализ и диагностика предпринимательской деятельности: учебное пособие - Финансы и статистика; ИНФРА-М, 2009 г. – 494 с

26. Качан Є.П. Економіка праці та соціально-трудова відносина [Текст] : Навчальний посібник / Є.П. Качан – Тернопіль : ТДЕУ, 2006. – 373 с.

27. Кириллова Г.В., Управление персоналом: учебное пособие / Кириллова Г.В., Соколова Н.Е. – М: Издательство МГОУ, 2011 г. – 139 с

28. Кислиця О. Економічний аналіз: Курс лекцій/ Олена Кислиця, Ірина Мягких,; Європейський університет. - К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2005. - 170 с.

29. Кіндрацька Г. Економічний аналіз: теорія і практика: Підручник/ Галина Кіндрацька, Микола Білик, Анатолій Загородній,; Ред. А. Г. Загородній. - Львів: Магнолія плюс, 2006. - 426 с.

30. Кіндрацька Г.І. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній. – Львів : “Магнолія 2006”, 2008. – 440 с.
31. Ковальчук М. Економічний аналіз діяльності підприємств АПК: Підручник/ Михайло Ковальчук,; М-во освіти і науки України, КНЕУ. - К.: КНЕУ, 2005. - 390 с.
32. Кожанова Є. Економічний аналіз: Навчальний посібник/ Євгенія Кожанова, Ірина Отенко,; М-во освіти і науки України, Харківський нац. екон. ун-т. - 2-е вид., допрац. і доп.. - Харків: ВД "ІНЖЕК", 2005. - 340 с.
33. Колесникова С. В. Эффективность использования трудовых ресурсов в организации // Вопросы экономики и управления. — 2016. — №5. — С. 153-154. — URL <https://moluch.ru/th/5/archive/44/1373/> (дата обращения: 23.11.2018).
34. Кравченко М.А. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві / А.М. Кравченко. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=219>.
35. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навч. посібник / Н.С. Краснокутська. – К., 2005. – 349с.
36. Кривенко Т. Аналіз прямих витрат на оплату праці у складі собівартості продукції [Текст] / Т.Кривенко // Управленческий учет и бюджетирование. – 2008. – №9. – С.46-51
- а. Кудінова А. Аналіз продуктивності праці [Текст] / А. Кудінова, Д. Верба // Справочник экономиста. – 2009. – №6. – С. 79-88
37. Линенко А.В. Сутність й аналіз трудового потенціалу підприємства за показниками ефективності його використання [Текст]/ А.В. Линенко, О.Л. Шевченко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – №4. – С. 111-116
38. Лукашевич В. М. Экономика труда и социально-трудовые отношения: навч. посіб. для вузів / В. М. Лукашевич. – Львів: Новий світ, 2000. – 404 с.

39. Лукашевич В.В., Менеджмент: Учебное пособие / Лукашевич В.В., Астахова Н.И. –М: ЮНИТИ-ДАНА, 2007 г. – 256 с
40. Любушин Н.П., Экономический анализ: учебник / Любушин Н.П. – М: ЮНИТИ-ДАНА, 2010 г. – 575 с
41. М. Н. Кондратьева. Экономика предприятия: учебное пособие / М. Н. Кондратьева, Е. В. Баландина. – Ульяновск: УлГТУ, 2011. – 174с.
42. Макаров Н.В., Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учебное пособие / Макаров Н.В., Черемисин В.Т. – М: Издательство МГОУ, 2009 г. – 165 с Чернов В.А., Экономический анализ: торговля, общественное питание, туристский бизнес: учебное пособие – М: ЮНИТИ-ДАНА, 2012 г. - 639с.
43. Мельник Т.Г. Ефективність праці: методи вимірювання продуктивності праці та її оплати / Т.Г. Мельник // Теоретичні та прикладні питання економіки: Збірник наукових праць. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”. – 2005. – Вип.7. – С.291-296
44. Нестеренко Ж. К. Економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: Навчальний посібник/ Ж. К. Нестеренко, А. В. Череп; М-во освіти і науки України, ЗНТУ. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 122 с.
45. Никольская Э.В. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности полиграфических предприятий / Никольская Э.В. – Москва.: Изд-во МГУП, 2002. – 351 с.
46. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник / П.Я. Попович. – Тернопіль : Економічна думка, 2009. – 416 с.
47. Савицька Г. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навчальний посібник/ Глафіра Савицька,. - К.: Знання, 2004. – 653 с.
48. Слободчикова Ю.В. Методичні аспекти контролю і підвищення продуктивності праці на підприємствах [Текст] / Ю.В. Слободчикова //

Держава та регіоні. Серія: Економіка та підприємництво. – 2007. – №1. – С. 321-326

49. Стеблянко-Авраменко М. С. Структурні складові кадрового потенціалу організації: види, характеристика та особливості / М. С. Стеблянко-Авраменко // *Економіка Крима*. – 2012. – №3(40). – С. 251–256.

50. Тарасенко Н. Економічний аналіз: Навчальний посібник/ Ніна Тарасенко,. - 4-те вид. стереотип.. - Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 341с.

51. Череп А. Економічний аналіз: Навчальний посібник/ Алла Череп,; М-во освіти і науки України , ЗНТУ. - К.: Кондор, 2005. - 159 с.

52. Чернелевський Л.М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі: Підручник / Л.М. Чернелевський. – К.: “Пектораль”, 2003. – 312с.

53. Шульга Н. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів у системі управління діяльністю автотранспортних підприємств [Текст] / Н. Шульга // *Наукові записки: зб. наук. праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету*. – Тернопіль: Економічна думка. – 2006. – Вип.16. – С. 293-294

54. Шульга Н.В. Облік і аудит розрахунків з оплати праці та аналіз ефективності використання трудових ресурсів: атореф. дис... к.е.н.: 08.00.09 / Н.В. Шульга; КНЕУ. – Київ, 2008. – 24с.

55. Яковенко Е.Г., *Економіка труда: Учебное пособие для вузов* / Яковенко Е.Г., Христюлова Н.Е., Мостова В.Д. – М: ЮНИТИ-ДАНА, 2012 г. – 319 с.